

VII Piotrkowskie Biennale Sztuki

STOICKI IMPULS

Wszyscy chyba mamy teraz tak wiele powodów do niepokoju, irytacji, złości, gniewu czy innych negatywnych emocji. Przyczyn tych sytuacji nie sposób usunąć w krótkim czasie, a trze-

ba przecież możliwie sensownie działać w takich trudnych okolicznościach. Negatywne emocje oczywiście komunikują istnienie konkretnych problemów, jednak by je stopniowo rozwiązywać potrzebne jest emocji opanowanie. Dlatego jako temat VII edycji Piotrkowskiego Biennale Sztuki w 2023 roku proponujemy skierowanie uwagi na postawę stoicką.

Jej podstawowe zasady sformułowane zostały już w III wieku p.n.e. w Grecji, kiedy to po latach złotej ery Peryklesa kraj ten znalazł się w trudnej sytuacji. Wtedy to wybitni filozofowie dostrzegli, że skoro ludzie nie mogą w pełni zapanować nad otaczającymi ich okolicznościami, to potrzebne jest wypracowanie ogólniejszej postawy – filozofii życia – umożliwiającej zachowanie minimum spokoju w niespokojnym czasie. Zakorzeniony w polskim języku zwrot „ze stoickim spokojem” akcentuje tylko jeden z elementów tej tak potrzebnej współcześnie postawy.

Nieuleganie emocjom, a w każdym razie ograniczenie ich wpływu na swoje działania możliwe jest dla każdej osoby, jeśli świadomie zdecyduje się, by racjonalizm stał się jej ważną zasadą postępowania. Rozum jest bowiem według stoików „boskim pierwiastkiem” obecnym w każdej istocie ludzkiej. Ponieważ nie wszyscy korzystają z niego w koniecznym zakresie, warto stoicki racjonalizm wspierać.

Sztuki wizualne mają niewątpliwie szerokie możliwości w unaczynianiu jak wartościowa jest emocjonalna powściągliwość, uważność, racjonalnie ugruntowana cierpliwość i konsekwencja. Wartościowa przy tym zarówno artystycznie, jak i społecznie. Sztuka pro-

ponująca zamiast prostego emocjonalnego reagowania postawę namysłu, intelektualnego podążania w głąb wybranych zagadnień (także tych sygnalizowanych przez emocje) jest teraz nam społecznie niewątpliwie potrzebna. Sztuka oparta na zdyscyplinowanym posługiwaniu się artystycznymi środkami jest w stanie ukazać, że zależy jej nie tylko na samej sztuce, ale na rozpoznaniu świata i naszego w nim miejsca. Stoicyzm może być istotną podporą dla takich artystycznych strategii, bowiem proponuje postawę zdecydowanie aktywną, mobilizuje do działania nieegoistycznego i uwzględniającego dobro szerszych kręgów społecznych. Stoicka postawa to śmiałe wezwanie do niełatwego zmagania się z rzeczywistością przesyconą emocjami, dezinformacją i natłokiem nowych wiadomości.

Wartość stoicyzmu doceniana jest szczególnie w trudnych momentach głębokich zmian społecznych wymuszonych niespodziewanymi okolicznościami, czasach dezorientacji i zwątpienia ludzi w możliwość kierowania swoim losem. Dlatego główne elementy postawy stoickiej od wieków obecne są i żywe w kulturze europejskiej. W starożytnym Rzymie wybitnymi jego propagatorami, których pisma czytane są i współcześnie, byli ludzie o tak różnym statusie społecznym jak niewolnik Epiktet i Marek Aureliusz – cesarz rzymski. O stoicyzmie nietrudno dziś znaleźć informacje w internecie i współcześnie pojawiających się publikacjach książkowych, bo postawa ta była w XX wieku – i jest w obecnym stuleciu – aktualizowana. Nie jest wprawdzie dominująca, lecz warta uwagi. Podkreślić należy, że stoicyzm nie jest rodzajem psychologicznej terapii, lecz ogólniejszą postawą życiową, taką jednak, która łączy się może z różnymi orientacjami światopoglądowymi.

Grzegorz Borkowski
Kurator artystyczny VII PBS

MICHAŁ PRAŻMO

Michał Prażmo, **Friday feast**,
olej na płótnie, 120 x 100 cm, 2022 r.

IDA STAŃCZYK

Ida Stańczyk, **Melancholia III**, olej na płótnie, 2022 r.

